

KAUBOJI OTVORILI FESTIVAL

Piše: Mladen Bićanić

Brčko je, od četvrtka, ponovno prijestolnica teatra, mjesto gdje čarolija pozorišne igre i iluzije susreće stvarnost, trenutak u kojem imaginacija, na pozornici, pokušava barem na trenutak ublažiti neuimljnost stvarnosti u kojoj živimo. Kako, moći ćemo pogledati od 19. do 27. novembra na 32. Susretima pozorišta/ kazališta što u Brčko dovode osam predstava iz Kikinde, Beograda, Banje Luke, Zagreba i Sarajeva. Pisci i dramatičari ovoga podneblja – Saša Anočić, Dušan Kovačević, Mate Matišić, Svetislav Basara, Hristo Bojčev, Nebojša Romčević, Igor Štiks, Derviš Sušić i Goran Stefanovski, uz eminentne redatelje poput Kokana Mladenovića, Milana Neškovića, Dine Mustafića, Nikole Pejakovića, Borisa Liješevića i Aleša Kurta, tih osam večeri pokazaće u čemu je ta moć teatra da nas, makar i na tren, obmane, zavara i prevari, odvede u neke druge svjetove i učini nas imunima na nedaće svijeta što ga nastanjujemo. Predstave za ovogodišnji program odabrao je Predrag Bjelošević, osvjeđeni zaljubljenik teatra, direktor banjalučkog Dječijeg pozorišta, a Susrete je otvorio gradonačelnik Anto Domić.

„Ujahali su bučno, strastveno i u punom žaru pozorišne igre te ušli u legendu brčanskih kazališnih susreta“, zapisao sam prije nekoliko godina povodom gostovanja zagrebačkog Teatra „Exit“ s vanserijskom predstavom, njihovom prizvodom „Kauboja“ autora Saše Anočića. „Jedino što želimo, čemu težimo jest da smo trupa, da djelujemo kao jedna cjelina, budući da i inače dijelimo slične poglede na svijet, umjetnost, ljubav, obitelj, kazalište, rat. U „Kaubojima“ osam ljudi našli su se zajedno s jednim ciljem: napraviti kaubojsku predstavu. Tih osam likova pratimo od početka, od audicije, pa sve do premijere. Svi ti akteri – uglavnom gubitnici – tijekom rada na predstavi razvijaju svoje životne priče utječući neminovno jedni na druge i svi se polako hvataju za predstavu i shvaćaju je kao borbu sa samim sobom gledajući u njoj priliku života.“ Tako je o ovom izuzetnom kazališnom projektu tada govorio Saša Anočić, i „kauboji“, vidljivo je to iz svakog prizora, iz svake scene, iz svake pore predstave, odista odišu kao jedan, poput nekih otkačenih mušketira s Divljeg Zapada pod motom – svi za jednoga, jedan za sve.

Sve izrečeno i tada zapisano može se, bez ostatka, primjetiti i na predstavu kojom su u četvrtak navečer otvoreni 32. Susreti potorišta / kazališta u Brčkom. Riječ je o „Kaubojima“ u izvedbi Narodnog pozorišta iz Kikinde, premjera je bila u oktobru prošle godine i do sada je to jedino izvođenje ovog sjajnog dramskog teksta izvan Hrvatske. Režiju i adaptaciju potpisuje Kokan Mladenović, dok je sve ostalo djelo ženske ekipe: scenografsko rješenje dala je Marija Kalabić, kostime osmisnila Tatjana Radišić, predstavu muzički „obukla“ Irena Dragović, koreografija je Andreje Kule Šević, a dramaturginja Bojana Marić. Kokan Mladenović u programskoj knjižici će zapisati: „Kauboji“ omogućuju glumcima da pokažu ono najbolje što umeju svojim talentima, da u predstavi, u kojoj amateri, društveni marginalci uspevaju da naprave jednu lepu pozorišnu čaroliju, pokažu raskoš svog komičkog dara, ali i mnogo toga ozbiljnog i poetičnog... Verujem da će

u toj raskošnoj komediji biti mnogo lepote, mnogo duše i mnogo neke dobre pozorišne nežnosti...“

I zaista, ta nežnost i neka istinska blagost i toplina, moći i čarolija poetskog iskaza ovaploćena na pozornici čistim kazališnim jezikom velikog pozorišnog znalca poput Mladenovića, koji unatoč improvizaciji i slobodi u izboru interpretativnih mogućnosti čvrsto drži konce predstave u svojim rukama, progovara iz svakog segmenta kikindske predstave. Uprizorenje je to koje, u pravom smislu riječi počiva na glumcima, glumački ansambl čini tu predstavu tako živom i čvrstom, tako magičnom i uzbudjujućom. Ti marginalci u potrazi za izgubljenim životom koji se preobrazbom u likove u predstavi transformiraju, praktično, u nove ljude u stvarnom životu, postaju zaista netko, po nečemu postaju vrijedni i dostojni pažnje, ono je što kikindske „Kauboje“ definira kao veliku predstavu. Muški dio ansambla, predvođen Dragonom

Ostojićem, uz izvanredne Ivana Ševića Mrkog, Marka Gveru, Nikolu Joksimovića, Branislava Kneževića, Miljana Davidovića, Branislava Čubrilu i Slavoljuba Matića, uz ženski dio ekipe, Gordana Rauški, Tanju Markov i fenomenalnu Eminu Elor, odistinski su junaci ovog kazališnog čina. Gledajući predstavu vi se nekako osjećate sigurni – tamo na pozornici teče neki drugi život, otvaraju se neki drugi svjetovi, vi naslućujete da to i ima neku vezu s vama, da vi niste iz toga potpuno isključeni, ali pristajete na tu obmanu, na trenutak postajete netko drugi, ulazite u tu nepoznatu, tajnu, zagonetnu i skrivenu zemlju snova i pozorišne iluzije, napuštate sve poznato i opipljivo, svakodnevno, jer znate da se oni tamo, na sceni, sve vrijeme brinu o vama i da će vas nakon te čarolije bezbolno vratiti u kolotečinu vašeg običnog, realnog života. Takav preobražaj može vam ponuditi samo istinski dobar teatar. Jer, kako kažu drevne predaje indijanskog plemena Tarahumare: „Stvari nisu onakve kakvima ih mi uglavnom vidimo i čutimo... One u početku bijahu istinite, no što više starimo postaju sve lažnije, jer se u njih sve više uvlači zlo.“ Brana tom zlu predstave su poput kikindskih „Kauboja.“

KAZALIŠNA MJERA TEATRA U TEATRU I «KAUBOJI»

Piše: Srdjan Vukadinović

Trideset i drugi Festival u Brčkom 2015. godine otvorili su glumci Narodnog pozorišta Kikinda koji su po tekstu Saše Anočića, a u režiji Kokana Mladenovića izveli predstavu «Kauboji». Projekat je to koji je sigurno jedan od najzahtjevnijih u teatarskoj praksi kikindskog Pozorišta. Festivalska publika u Brčkom je još pod dojmom istoimene predstave u produkciji zagrebačkog Teatra EXIT i režiji autora teksta Saše Anočića, koja je osvojila Grand Prix XXV Susreta pozorišta/kazališta u Brčkom, 2008. godine, kao najbolja predstava u cjelini.

Međutim, kikindska predstava je sasvim nešto drugo od zagrebačke. Dok su u zagrebačkoj predstavi kauboji iz američkih, odnosno zagorskih prerijs, kao vjesnici novih demokratija na južnoslovenskom prostoru ukazivali na gubitništvo tranzicijskih dešavanja «Kauboji» u postavci Kokana Mladenovića su oni banatski koji kroz jednu lijepu ljudsku priču govore o pozorištu u kome ništa nije nemogče. Nije nemoguće oživjeti u teatru Divlji Zapad od strane ljudi koji su sa margine društva došli na neku audiciju iz čiste radozonalosti. U teatru je moguće plastično pokazati kako je ostvarivo iz nečega neozbiljnog stvoriti mnogo ozbiljno i respektabilno djelo. Dobra je to pouka kako u kreiranju nekih bitnih društvenih momenata treba krenuti sa periferije kroz neozbiljnost i sve ono što ona nosi sobom. A vremenom se uviđaju ozbiljnije komponente i projekat dobija u namjeri da se kon-

stituiše kao cjelina prihvatljiva i dopadljiva onima na koje je upućena.

Banatski kauboji su u početku smušeni i pomalo naivni. Ali vremenom, kroz predstavu, postaju sve smisleniji i iškusičniji spajajući elemente svojih glumačkih, igračkih i pjevačkih umijeća.

Iako je južnoslovenski prostor po svojim urušavajućim momentima zapravo balkanski Divlji Zapad trećeg milenijuma gotovo da ništa idealnije nema od ovog teksta i rediteljske postavke Kokana Mladenovića da ukaže na mogući ključ rješenja vesternizacije areala. Stanovnici nečega što se zove u kulturološkom smislu južnoslovenski prostor žive u ambijentu urušenih institucija, nepostojećeg sistema vrijednosti i potpune destrukcije vladavine prava, reda i zakona koji sprovode pojedine lokalne partijske poglavice i šerifi. Iako se misli da izlaza nema i da će stanje biti sve gore i gore kroz kikindske «Kauboje» uviđa se da uplašeni i dezorientisani pojedinci koji su došli na nekakvu audiciju ili razgovor za posao o kome ne znaju mnogo, veoma brzo zahvaljujući samopouzdanju mogu postati ključne figure oko kojih se vrte procesi. Na isti onaj način kao što i marginalci koji bivaju izabrani za rad na jednoj vestern prestavi odjednom postaju svjesni mogućnosti koje potajno nose u sebi i postaju dominantni da kreiraju jedan gledljivi umjetnički projekat koji se zove predstava «Kauboji» Narodnog pozorišta iz Kikinde.

Ne postoji baš mnogo tekstova na tržištu koji su pisani u slavu pozorišta, a da nisu na neki način sami sebi dovoljni. Pozorište se jako često bavi pozorištem u pozorištu i, nažalost, češće su to priče koje zanimaju one koji su djelatnici u teatru, nego samu publiku.

Autor teksta „Kauboji“, Saša Aničić je uspio da nađe sjajnu mjeru nečega što je za publiku jako atraktivno kao forma, a da onima koji se bave teatrom i koji su unutra u predstavi da mnogo duše i mnogo ljepote da se kroz tu priču pozabave samima sobom.

Predstava «Kauboji» je jako zahtjevna i u glumačkom i u igračkom, kao i muzičkom smislu. Jedan dugotrajan rad je potreban za relizaciju ovakvih komada. Baveći se teatrom u teatru trinaest glumaca u ansamblu donosi na scenu pedeset i sedam likova. Početne neumješnosti oni pretvaraju u svoje glumačke, igračke i pjevačke vrline. Naravno u tome prednjači Ermina Elor, koja je briljirala kao Koštana na XXXI Susretima pozorišta / kazališta u Brčkom, 2014. godine.

Predstava koja je, kao i ona zagrebačka, pravljena u formi mjuzikla donijela je na pozornicu glumačke protagoniste koji su kroz vizuru svojih fizičkih mogućnosti izetno spremni, a s aspekta pjevačkih vokalnih mogućnosti besprekorno zanimljivi i precizni. Protagonisti predstave su odgovorili zadatku koji pred njih postavlja tekst i reditelj Mladenović i donijeli mjuzikal - komediju, odnosno komediju – mjuzikal koji se pamti i prepričava. Gledaoci se u teatru poistovijete sa predstavom i onda osjećaju empatiju za tranzicijske gubitnike, iako su i oni sami to. Zbog toga se publika ove predstave pretvara u aktivnog posmatrača koji je dijelom i učesnik nje same. Živo učestvuje u njenom izvođenju i komunicira sa protagonistima na njoj iskaziv način. Prekida je aplauzima koji nisu nedostajali kikindskoj predstavi.

UMJETNIČKA ILUZIJA JAČA OD NAMETNUTE STVARNOSTI

Piše: Suvad Alagić

Vanserijskom predstavom „Kauboji“ po tekstu Saše Aničića u režiji Kokana Mladenovića, a u izvedbi Narodnog pozorišta Kikinda, sinoć su u Domu kulture Brčko na najljepši mogući način počeli regionalni 32. Susreti BH- pozorišta/ kazališta. Uz maestralnu režiju, brilljantan tekst, odlične songove, sjajnu i ujednačenu glumu su pružili: Dragan Ostojić, Emina Elor, Đorđe Marković, Marko Gvero, Nikola Joksimović i drugi. Uoči igranja “Kaubaja” Surete pozorišta u Brčkom, uz riječi podrške i potrebe za ovom vrstom angažmana nadležnih i aktera, a ponajviše zbog publike, otvorio je dr. Anto Domic, gradonačelnik Brčko Distrikta BiH.

Uoči zvaničnog početka 32. Festivala teatra održana je press konferencija u Domu kulture Brčko na kojoj se brojnim predstavnicima medija obratio Goran Damjanac, umjetnički direktor Festivala teatra u Brčkom. Damjanac je kazao da kada su predstave ovogodišnjeg festivala u pitanju, da s obzirom na krizu u pozorišnoj produkciji u Bosni i Hercegovini posljednjih nekoliko godina, pozorišta jako teško dolaze do sredstava za produkciju, i da se to uglavnom svodi na dobivanje sredstava za plate i ostale troškove. Usprkos tome Damjanac smatra da je dobro da vidimo da pozorište ima svoj život i da je prijavljeno više od 20 predstava za ovaj festival.

Nakon predstave održan je Okrugli sto, pred velikim brojem prisutnih građana i teatrologa i jednodušna je ocjena da su „Kauboji“ iz Kikinde vanserijski teatarski projekt koji plijeni pažnju publike i kritike gdjegod da se igra, jer, jednostavno, predstava nema slabog mjesta, a tekst, režija, glumačka igra i songovi, pozorišnom magijm, iako je pozorište tek iluzija, bukvalno za stolice dva sata drži „prikovane“ sve one koji je promatraju.

„Selektor, mr. Predrag Bjelošević, imao je priliku izabrati jako dobre predstave koji će zadovoljiti ukuse publike, ali i struke“, naglasio je Damjanac. Unatoč svemu „mislim da i ove godine festival drži svoj nivo“, istakao je Damjanac.

Dragan Ostojić, glumac

MI SMO NEKA VRSTA POZORIŠNOG INCIDENTA

Razgovarala: Danijela Regoje

Sudeći po aplauzu, ali i reakcijama tokom izvođenja, publika je uživala u Vašoj predstavi. Je li ovako publika svugdje reaguje?

Pa još burnije, moram priznati. Verovatno je ta vrsta humora kod nas još izraženija i mi smo se večeras baš potrudili da budemo zanimljivi, opušteni, šarmantni, kakva je, uostalom, i ova predstava.

Od glumaca se u ovom komadu zahtijevaju svi elementi scen-ske igre, od glume, pjevanja, igranja pa do sviranja. Koliko vam je ste strane ovaj komad bio zahtijevan?

Bilo je naporno raditi ovu predstavu. Mi smo to radili sa velikim zadovoljstvom. Ona je nastajala na zanimljiv način. Obično se predstave rade na onaj stalni način, probe, pa generalne probe, gde se proba sve ono što je dogovorenog. Međutim, mi smo do kraja gradili ovu predstavu tako da je vladalo veliko uzbudljenje kada smo je radili i to se na dobar način i vidi u njoj.

„Kuboje“ je prije nekoliko godina na teatarskoj sceni zagrebačkog Exita vrlo uspješno postavio autor komada, Saša Anočić. Nakon te predstave, koja je bila absolutni regionalni hit, snimljen je i film, koji je, takođe, doživio veliki uspjeh. Jesu li ti uspjesi bili opterećenje za Vas i Vašu ekipu?

Pa i nisu, jer naša je priča sasvim drugačija. Mi smo išli jednim drugim putem. Hteli smo da ispričamo jednu toplu, ljudsku, pozorišnu priču. Mi smo, kako bih rekao, neka vrsta pozorišnog incidenta, zato što govorimo o pozitivnim stvarima. Ova predstava govori o ljubavi, požrtvovanju, predanosti, prijateljstvu... Onome čega nema. Mi smo napravili predstavu koja, čini mi se, ima dobru stvar, a to je da je ona malo i uteha. Mislim da nam je to potrebno.

Ili, kako kažete, na kraju predstave „čitavog života u pozorištu sam tražio glumce, a našao sam ljude“?

Tako je. Upravo je to potraga za ljudskošću.

Ima li je danas?

Pa ja mislim da je ima, odnosno, ima je sigurno, a pozorište je tu da ukaže da je ona važna.

Koliko scena treba da bude mjesto odakle će se slati neke poruke?

Ja mislim da treba da bude mesto. Ja sam uveren da mi moramo da se vratimo osnovnim stvarima, a to su emocije, istina i prave vrednosti. To pozorište mora da radi. U ovom vremenu vlada potpuna konfuzija. Danas nije vreme otkrivanja nekih stvari koje mi svi znamo, ili koje nekoliko ljudi zna, pa mi to onda kritikujemo, bavimo se u nedogled nekim stvarima koje su, kako bih rekao, nešto što je opšta slika. A ja mislim da pozorište treba da bude sa snažnom emocijom napred i jedino na taj način možemo da uzdrmamo ljude, inače, drugačije ne. Ne možemo biti pametniji nego što jesmo.

Predstava „Kuboji“ je, kako rekoste, jedna lijepa, ljudska pozorišna priča, ali i raskošna komedija... Ona se bavi pozorištem. Priča prati sudbine 57 likova, koje tumači 13 glumaca, koji se uzdižu iznad svojih neuspjeha i svoje neznanje pretvaraju u pozorišnu vještinsku... Koliko je za Vas bilo izazovnijeigrati ovu predstavu s obzirom da na neki način govoris

vama, glumcima i koliko ste ličnog iskustva utkali u likove?

Pomoglo je lično iskustvo u nekoj meri. Ja se, takođe, bavim i režijom tako da mi je to blisko, s druge strane, neke emotivne situacije koje ima ovaj lik - neke slične sam i ja prolazio. Svi mi prolazimo kroz neke slične situacije, ne doduše tako tragične kao ovaj moj lik (koji od bolesti umire - op. aut.), ali ja mislim da je to prožimanje života i pozorišta prilično dobro uključeno.

Vraćam se na ono što ste rekli da je ovo neka Vaša priča, drugačija od one Exitove. Ako se dobro sjećam originalnog dramskog predloška, Saše Anočića, u ovoj Vašoj verziji uveden je jedan novi lik - lik „tatine kćerke“. Čini mi se prepoznatljiv element kojim Kokan Mladenović, reditelj ove postavke, pravi „kopču“ s današnjim vremenom?

Da, upravo tako. Taj lik je Kokan uveo i mnoga mesta u ovoj predstavi su plod njegove maštice.

Kada pominjete Kokana Mladenovića, poznato je da on u svojim predstavama progovara o stvarnosti i njenim problemima, da vrlo oštro i bez „dlake na jeziku“ kritikuje vlast, ali s druge strane, da voli glumce i rad sa njima?

Upravo tako. Kokan je, kao prvo, sam po sebi pozorište, a druga stvar je da on zaista voli glumce. Ja odavno nisam sreća reditelja, možda je on jedini, koji je toliko predan tom poslu, koji toliko voli pozorište, da je uzbudljivo raditi s njim. U svojim predstavama on na dobar način prožima život koji živi, ali i život koji živimo svi mi.

Narodno pozorište iz Kikinde je prvi put u Brčkom na Susretima pozorišta. Koliko ste uopšte znali o ovom festivalu?

Ja sam znao, gledao sam čak prethodnih godina, na nekoj televiziji hronike festivala. Tako da sam znao o kakvom festivalu je reč. Sada smo ovde i jako mi je draga da smo došli i stvarno smo zadovoljni.

EMINA ELOR, glumica

NADAM SE DA ĆE NAS PUBLIKA PAMTTITI

Razgovarala: Sanita Jerković Ibrahimović

Svoju ulogu u ovoj predstavi započinjete na mađarskom jeziku, što je za brčansku publiku bilo neobično.

To je zapravo srpsko-mađarsko-rumunsko-slovački monolog. U tekstu Saše Anočića, Marica govori dijalektom koji se može čuti u Hrvatskoj oko Zagreba. Ustvari ne znam iz koje regije Marica tačno potiče u originalnom komadu. Ali ovo smo trebali malo da prepisemo na našu banatsku, vojvodansku Maricu i zato sam ja pisala taj monolog na ovim jezicima koji se tamo čuju. Moj materinski jezik je mađarski i ja sam zaposlena u Novosadskom narodnom pozorištu, Ujvideki Sinhaz, gde mi inače radimo predstave na mađarskom. Svaka predstava nam je titlovana i imamo dosta publike koja prati predstava sa titlom i to im ne smeta.

Brčanska publika je imala priliku vidjeti „Kauboje“ prije nekoliko godina u izvedbi Exit teatra iz Zagreba. Večeras je kikindsko pozorište ovu predstavu donijelo u nekom drugom svjetlu, ali ipak sa svim elementima mjužikla. Tu su pored glume, igra, ples i pjevanje. Koliko je to sve za Vas kao glumicu na sceni zahtjevno i fizički i psihički?

Mi smo predstavu prilagodili našim okolnostima i ovom našem kaubojskom ansamblu. U Ujvidekiju mi svake sezone radimo nešto muzičko i meni nije stran mjužikl, opereta, scenski pokret. Mi to koristimo redovno dok je Kikindanimu to bilo nešto drugačije, ali ja se nadam da će im postati običaj da rade takve predstave. Naš zadatak je da budemo u kondiciji i fizički i psihički.

Koliko dugo ste uvježbavali „Kauboje“?

Misljam da je to bilo tih šest nedelja uobičajenih u procesima proba. Tada još pozorišna sezona nije počela baš žestoko, celi septembar smo radili pa do kraja oktobra. Meni je bilo malo „gusto“ jer sam u svom pozorištu već u oktobru počela da igram predstave pa sam bila ili u autobusu ili na sceni. Ali radujem se ovom pozivu i gostovanju sa Kikindanimu. Mislim da smo se lepo spojili i radost mi je igrati ovu predstavu sa njima.

Prošle godine na Susretima ste za glavnu žensku ulogu u „Koštani“ dobili Grand prix. Koliko Vam je ta nagrada značila?

Značila mi je puno. Neverovatno sam bila radosna i srećna što je ta naša „Koštana“ bila lepo prihvaćena i ovde jer smo dobili i naišli na neke komentare koji baš nisu bili pozitivni. To je potpuno neki drugačiji svet, to je surova predstava o našoj stvarnosti dok su „Kauboji“ slatka, šarmantna i publikoljubiva predstava. Potpuno nešto drugačije nego „Koštana“ ali mi je drago da sam se pokazala i sa ove i sa one strane publici u Brčkom.

Dobitnica ste i Sterijine nagrade.

Da, Koštana je uloga koja je, izgleda, ostavila tako dubok i veliki uticaj na publiku i na žiri. Još uvek igramo tu predstavu i nadam se da će ona dugo da živi jer pozorište, pored toga što tera na smeh i veselje, mora da upozori i otvoriti oči, da tera na razmišljanje.

Kakav uspeh očekujete od ove predstave?

„Kauboji“ su potpuno drugačiji od „Koštane“. Sve je stvar ukusa ali se nadam da, ako ništa drugo, da će publika pamtitи ovu predstavu. Da će joj ostati negde u srcu, duši i glavi. Da će nas odneti kući. A što se tiče nagrada one dolaze i odlaze, sve je stvar momenta i spoja zvezda. Više se nadam tome da će nas publika pamtitи.

Kada je riječ o te dvije predstave kakav je Vaš ukus?

Ja sve volim, međutim buntovnik sam i uvek mislim da će pozorište da pokrene revolucije i masu. I da će svako poći sad na ulicu ako je nezadovoljan i ima nešto da saopštiti društvu, svetu. Tako da ja volim te „drmajuće“ predstave da igram ali uživam i u ovima gde se više približavamo srcu publike a ne svesti, ne mozgu.

Pozorište u pozorištu, predstava o predstavi

„Show must go on“

Piše: Ivana Pirić

Glumac uvijek može, za njega ne postoji ne mogu, sve je moguće samo u pozorištu! Mogli bismo ovako nazvati moto sinoćne predstave „Kauboji“ Saše Anočića, u režiji Kokana Mladenovića i izvedbi Narodnog pozorišta iz Kikinde, kojom su započeli XXXII. Susreti pozorišta / kazališta BiH u Brčko distriktu. Mogli bismo reći, prema onoj starij poslovici, da se samo mora umrijeti, ali u ovoj predstavi mora se igrati, opstati i nikada ne odustati. Show must go on, neovisno od situacija, neovisno o tome da li se radi o amaterima ili profesionalaca, neovisno od stvarnosti, neovisno od iluzija.

Sjajnu glumačku ekipu iz Kikinde najavio je moderator okruglog stola Dževdet Tuzlić osvrćući se na tradiciju brčanskog Festivala radi kojega se iz godine u godinu sreće jedan značajan i uvijek rado viđen broj ljudi. Tuzlić se također osvrnuo na višegodišnju pozorišnu tradiciju u jednom vojvođanskom gradu kao što je Kikinda gdje se pozorišne amaterske trupe spominju još u 18. stoljeću, kada se igralo na njemačkom, a ubrzo i na srpskom jeziku, da bi se scena u Narodnom pozorištu počela formirati devedesetih godina prošlog stoljeća. Toj sceni se pridružila i Emina Erol, gošća „Kaubaja“ kao fenomenalna Koštana, koju smo imali priliku vidjeti na prošlogodišnjim Susretima.

Vođeni Anočićevim „Kaubojima“ u produkciji EXIT Teatra iz Zagreba, odnosno filmske adaptacije prema istom tekstu, te kikindskim „Kaubojim“, učesnici okruglog stola možda su najviše diskutirali o razlikama i načinu rediteljske postavke, nastale spontanom improvizacijom reditelja i samih glumaca. „Predstavu smo zaista radili kroz improvizacije. Kokan čak nije napravio podelu odmah. Prvi put se sreo sa ansamblom, te smo na temu kauboja pravili razne improvizacije, parodirali scene iz filmova i tako je nastala podela. Meni je dodeljen lik Panče, marginalca u društvu marginalaca, koji kao manjina uspeva postati deo tima, deo prijatelja. Zato i volim

da igram ovu predstvu jer je ona u suštini priča o prijateljstvu“, istaknuo je glumac Marko Gvero.

Takvom podjelom bio je obradovan učesnik okruglog stola novinar Novak Tanasić, naglašavajući da je ova glumačka postavka pod sjajnom rediteljskom palicom disala jednom dušom, a da je ta duša i neko naše pročišćenje. „Svi mi imamo nevolja, ali došao je smijeh u našu dvoranu, čini mi se da smo zaboravili na ono što nas muči, a vi ste nas oslobodili te naše muke, nasmijali. Uostalom pozorište jeste iluzija i varka, vi ste nas prevarili ali na sjajan način“, rekao je Tanasić.

I jesu nas nasmijali, a dokazalo nam je vrijeme od dva sata, koliko je komad trajao, koje je, kako novinar Mario Ivkić, kaže prošlo za tren. U vezi komparacije već gledanih „Kaubaja“ EXIT Tetara u Brčkom i NP-a Kikinda sličnosti su nemoguće, o čemu je više diskutirao novinar Suvald Algić rekavši da je pozitivno bio opterećen zagrebačkim „Kaubojima“, možda najboljim komadom što je pogledao u teatru. „Paralela između ove dvije teatarske kuće trajala je nekoliko minuta. Predstava iz Kikinde je imala jedinstvo od nekoliko elemenata, od teksta, igre, glume, uspona radnje, fantastične postavke, do stapanja publike i aktera na sceni koji, nakon nekoliko minuta gledanja, postaju jedno, što predstavlja vrhunac odlično izvedene predstave. Ponovno bih je pogledao za pola sata“, prodiskirovao je Alagić.

Na pitanje kako su kikindski „Kauboji“ nastajali protagonist predstave, Dragan Ostojić, odgovara da su nastajali sve vrijeme, da nisu imali svoj uobičajeni pozorišni život, gdje se po generalnim probama utvrđuju i razrađuju činovi. Ova predstava je nastajala do kraja. Premijera je bila trenutak iz tog nastajanja, a prije svega zahvaljujući reditelju koji je, kako Ostojić kaže, maštovit čovjek i Anočićeve likove poveo na radost igre. Poruka je bila ugostiti radost života.

Maricu je odigrala Emina Erol, dobitnica Sterijine nagrade, obrativši se svim prisutnima svojom zahvalnošću što je mogla biti dio glumačke ekipе Narodnog pozorišta iz Kikinde. „Vолим nazvati naše *Kauboje* publikoljubivom predstavom jer mislim da milujemo publiku i približavamo se više srcu nego mozgu i to ne samo publici, nego i glumcu. Mi ne pravimo revoluciju nego pričamo običnu priču koja će publici lako prići, tako da onaj koji gleda može da navija ili ne navija nekome“, ističe Emina napominjući da se ovakve predstave generalno rjeđe rade.

Ono što je posebno interesantno u Kokanovim „*Kaubojsima*“ je to što su učinjena odstupanja od izvornog teksta, nastala ponovno glumačkim improvizacijama, konkretno kada je u pitanju lik Dalibora u izvedbi Branislava Kneževića. S obzirom na prisustvo i izrazitu dominaciju majke u Daliborovom životu, čija ga je sjena pratila tokom cijelog života, stvarajući mu kompleks manje vrijednosti, Knežević kaže da nema nikakve veze s likom koji igra, ali da su određena odstupanja učinjena radi osobnosti komada i njegove različitosti, kako bismo dobili Sašu Anočića u ruhu Kokana Mladenovića. Upravo fenomenalnost predstave i leži u njenoj različitosti, kako od glumačke igre, muzike, osebujne koreografije, jednostavne scenografije pa sve do teksta bez čije nepredviđene adaptacije „*Kauboji*“ ne bi imali smisla.

Kikindski *Kauboji* stoga i jesu jedna lijepa i raskošna komedija sa izrazitim elementima mjuzikla, mnogo igre i smijeha. Ovo je priča o prijateljstvu, manjinama, malim Selimovićevim ljudima, Brešanovim *Hamletom*, pojedincu i njegovom mjestu u društvu. Ovo je predstava u slavu pozorišta. „Ovo je predstava o teatru u kojem“, kako teatrolog Mladen Bičanić kaže, „uvijek postoji izlaz. Ovo je predstava o nama kakvi trebamo biti. Ovo je predstava o malim stvarima koje život čine.“

„Ovo je predstava o predstavi“, rekao je novinar Mirsad Arnautović.

„Ovo je predstava o suočavanju istine, magije i iluzije“, rekao je protagonist Branislav Knežević. Ovo je predstava o životu i pozorištu. Sinoć smo gledali pozorište u pozorištu.

„Čitavog života sam, u tetaru, tražio glumce. Sada znam da je mnogo teže u pozorištu pronaći ljude. Došao sam da ih nađem pozorištu, a oni su mene naučili životu“, rečeno je na kraju predstave.

ПОЗОРИШНИ/КАЗАЛИШНИ ФЕСТИВАЛ НОВЕ ОСЕЋАЈНОСТИ

(XXXI сусрети позоришта/казалишта БиХ Брчко Дистрикт, Брчко, 2014.)

Писац: Предраг НЕШОВИЋ

Узимајући једну тему с варијацијама, да покушам ипак да проговорим о овом Фестивалу једним глобалним одговором, али уверен да ћу се стећи на истој и јединој теми према којој су усмерени сви иницирани одговори. А ту тему, вујићевским језиком, дефинишем: ЖИЗЊ И ПРИКЉУЧЕНИЈА СУСРЕТА ПОЗОРИШТА/КАЗАЛИШТА В ТЕЧЕНИЈИ МИНУВШЕГ ЧЕТВ[О/Е]РО ДЕСЕТЛЕЋА И С ОТДЕЛНИМ ВЗОРОМ НА СЕГОДЊАШНИJE ОБСТОЈАТЕЉСТВА, А ПО ВАЗМОЖНОСТИ И НА СУДБУ ЊЕГОВУ ЗАВТРАШЊЕГА ДЊА.

Будући да сам, на своју срећу, у ситуацији да непосредно пратим овај Фестивал, ја већ из осећања одговорности (али и једног дечјег ината према овој театрској светковини, која је у својој долголетности преболела све дечје болести), покушаћу да на овако ограниченом простору, проговорим не само о свему ономе што изискује знатно већу студиозност. О свему ономе што би, признајем, значило и већи допринос овој значајној театрској акцији. Мислим да се нећу много удаљити ако изнесем оно што ми стварно лежи на срцу без обзира на ризик, а што ће овом Фестивалу стварну ползу и њему и обществу донети. Остајем готово зачућен због своје упорности, али и већ безнадежно опијен и занет тим узбудљивим фестивалским ватрометом, том могућношћу да из вечери у вече сусретнем толико преозбиљних глумачких лица, хиљаду устрепалих прстију који испредају једну нит, нит која снагом уметности или напором да се она досегне повезује хиљаде и хиљаде узбурканих савести. Да ужагреним погледом којим, обично из последњих редова (гледалиште је испуњено), гутам то чудо што се позориште зове.

ОВАЈ ФЕСТИВАЛ ЈЕ НА ДОБРОМ ПУТУ

Брчко је град у коме су се вековима уназад пројимале различите културе, традиције и обичаји који су се баштинили и сачували до данас. То је град који негује оно што у Босни и Херцеговини баштнимо као највећу вредност: богатство различитих култура и традиција међусобно прожетих и, истовремено, особених и аутохтоних. Носиоци културних активности су културно–уметничка друштва, удружења и институције из области културе. Град је данас препознатљив по културним манифестацијама и садржајима током целе године. Брчко је седамдесетих година минулог века постало домаћин редовног окупљања професионалних позоришта БиХ, где се након селекције играју најбоље представе аутора на српском, босанском и хрватском језику. Тада се родила јединствена манифестација СУСРЕТИ ПРОФЕСИОНАЛНИХ ПОЗОРИШТА БиХ и постали су заштитни знак позоришних збивања и средишња манифестације културе у Босни и Херцеговини али и целој Регији.

Историјат Сусрета позоришта потиче из времена када је у Брчком постојало и било активно Аматерско позориште „Васо Пелагић“ и тих година, као и раније, неговало позоришни изразе, чиме се одржавала прекинута нит професионалног позоришног стваралаштва у Брчком. У њему се родила идеја о организовању позоришног фестивала. Тако су од 16. до 23. марта 1974. године одржани Први Сусрети професионалних позоришта. Осамнаести Сусрети одржани су у предвечерје ратне калвалијаде од 9. до 16. новембра 1991. године под називом „Ревија професионалних позоришта Босне и Херцеговине.“ После тога је наступила десетогодишња пауза.

У ери свакаквих па и духовних девалвација, у ери која је довела до анулирања могућих културних вредности, па иницирала нестанак читавих институција, могућности вакрсавања из пепела тим више су сведене на обичну митологију. Али тим више охрабрује и, попут феникса, разведрава наше видике и наде поновног рађања једног згаслог позоришног огњишта. Тада, на овим меридијанима незапамћен случај (случај да се једна позориште угаси из чисто духовне апатије и да се, ево ни до данас, не обнови поново, ни из покажничке и насушне потребе) дододило се у граду Брчком. Граду који, срећом, чак и без позоришта, никад није стављао катанац на златне двери своје позоришне традиције и свог пријежљивања да јој се једнога дана поново, активно и стваралачки врати.

Створивши се услови поново, група корифеја богиње Талије у овом граду похитала је, у исти мах искусно и пролетерски, да наново истакне своју заставу, да се огласи не само на преуређеној сцени, већ и у једном правом гостопримству, које ће, фестивалски и свечарски, показати и указати на оправданост свог трајања и битисања у овом граду. Влада Брчко дистрикта прихватила се не лаког послана и од 31. октобру до 8. новембра 2002. године, организовала ову значајну позоришну манифестацију, као ОБНОВЉЕНЕ Сусрете професионалних позоришта Босне и Херцеговине у новом имицу и под новим називом СУСРЕТИ ПОЗОРИШТА/КАЗАЛИШТА БРЧКО ДИСТРИКТ БиХ – деветнаесте по реду, који су окупили позоришне ствараоце само са простора Босне и Херцеговине. Та идеја о вакрсавању једне освежочене и од раније признате позоришне манифестације на којој су имала приступа искључиво дела са националном тематиком, сада креће са новом, занимљивом и оригиналном концепцијом. Јер, у овом времену када су слободна конфронтирања и национална релаксација постали нездрава и не искључиво стваралачка симулација националног театра, нема смисла и оправдања.

Целокупна припрема и организација Фестивала била је добро осмишљена, што је и дало квалитет и резултирало ефикасном и беспрекорном фестивалском атмосфером. Од тада је Фестивал остварио вишеструку мисију, суштински потврдио своје име и установио соп-

ствени идентитет. Ова позоришна манифестација коју организује Влада Брчко дистрикта, је према својој програмској концепцији, у основи посвећена представи и позоришном стваралаштву као „основама драмске умјетности и позоришта уопште“. На том теоријском, али и практичном постулату, утемељени су Сусрети од

самог почетка. Кроз своју развојну генезу и хронологију, Фестивал је трагао управо за својом препознатљивошћу. Фестивал је коначно утемељио своје биће и суштински се остварио. У томе је, поред уметника, нарочит допринос био Владе дистрикта Брчко, која је, препознала у Сусретима субјект за афирмацији укупног културног миљеа и позоришног стваралаштва витално значајног за целокупни регион. Тако да из године у годину све интензивније, подржава фестивалску и уопште програмску концепцију Сусрета.

Осим свог превасходног циља (да буде место

сусретања, дружења и размена духа) овај Фестивал је дао себи тежак задатак да на овом трусном подручју буде подстицај за домаћу драму писану на три језика којима говоре конститутивни чиниоци у БиХ, а истовремено и уведе извесни ред у васколике (накарадне) тенденције и утицаје. Фестивал истог тренутка стартује са високим критеријумима у односу на квалитет позоришне понуде. Зато се уводи институција селектора као важног и значајног фактора за одабир и вредновање представа за Фестивал (први селектор проф. др сц Срђан Вукадиновић). Јер Фестивал по сваку цену неминовно би се исцрпео већ у свом пријеву, а онда од позоришта/казалишта, стварног театра не би било ништа. Благовремено се повело рачуна на сва суштинска (и судбоносна) питања запланираног Фестивала, па и поред осталог и о начину да се на Фестивал позивају театри из других (свих!) република из Региона, који на свом репертоару имају представу по националном драмском тексту. Само овако конципирани Фестивал постао је оно што је требало да буде – Сусрети позоришта/казалишта. И траје и данас у свој својој суштинској и битној оправданости у овом граду у тој *театарској луци Босне и Херцеговине*.

Од 2002. године, када су обновљени, Сусрети позоришта/казалишта позоришној публици и јавности су подарили потпуну жанровску разноврсност. Истовремено, Фестивал је понудио у глумачком изразу и исказу, широку разноликост у креацији и интерпретацији. Истински, Сусрети су се бавили феноменом позоришне представе и стваралачком мисијом позоришне умјетности. У теоретском смислу Сусрети су из године у годину попримали специфични позоришни дух са аспекта драматуршке и театро-лошке науке, и постајао „академија у малом”, те је тако створио и оправдао сопствену особеност. Баштинећи богату културну и позоришну традицију, Брчко је увек имало изузетну позоришну публику. У последњих неколико година Сусрети су изнедрили изразито сензибилну и младу публику, што је још један квалитет и посебна мисија целокупног пројекта, који, према оценама учесника, позоришних критичара и театролога, има сигурну будућност.

¹ Срђан Вукадиновић и Јаков Амићић, Позоришно/казалишна сусретања четврт[о/е]ро деценијског трајања, Књижевни клуб Брчко дистрикт БиХ, Брчко, 2014, стр. 17.

Сусрети су у Брчко „довели” велика глумачка и редитељска имена из читавог Региона: Дејана Мијача, Бору Драшковића, Сулејмана Купусовића, Хариса Пашовића, Егона Савина, Георгија Пара, Градимира Гојера, Богдана Јерковића, Милену Дравић, Шпира Губерину, Ивицу Видовића, Зијаха Соколовића, Мирјану Караповић, Дару Стојиљковић, Јосипа Пејаковића, Јозу Лепетића, Владу Керошевића, Милана Ланета Гутовића, Неду Арнерић, Бранислава Лечића, Ану Карић, Бориса Бузанчића, Емира Хаџихафизбеговића, Мирсада Туку, Добрилу Стојнић, Слободана Љубичића, Наташу Нинковић, Драгана Петровића, Јасну Ђуричин, Младена Нелевића... Они и њихове колеге, у глумачким и редитељским бравурама најпознатијих имена са простора бивше Југославије, Сусретима су дали посебну уметничку вредност, која га, између осталог, чини и препознатљивим.

На овим Сусретима 20. до 28. новембра 2014. године за награде надметале су се следећа театарска остварења: „Представа Хамлета у селу Мрдуша Доња”, у извођењу *Сатиричног казалишта Керемпух* из Загреба, „Коштана” *Народног позоришта* из Суботице, „Трпеле” *Београдског драмског позоришта* из Београда, „Ожалошћена породица” *Народног позоришта Републике Српске* из Бањалуке, „Чудо у Поскоковој Драги” *Хрватског народног казалишта* из Сплита, „Од колијевке па до брака” *Градског позоришта „Јазавац“* из Бањалуке, „Бајка коју идиот прича” *Камерног театра '55* из Сарајева и „Мали ми је овај гроб”, заједничке продукције *Битеф театра* из Београда, *Камерног театра '55* из Сарајева, *MECC-а* из Сарајева и партнера.

Домете ових остварења оцењивао је **Стручни жири** Сусрета у саставу: **Мелиха Факић**, првакиња Драме НП из Тузле, **Бранко Цвејић**, глумац из Београда и проф. др **Дарко Лукић**, театролог из Загреба, и за најбољу прогласио представу „Коштана” *Народног позоришта* из Суботице.

А **Жири публике** у саставу: др **Анто Басић**, Стојан Каштеровић, Слободанка Ристановић, Адис Јасенчић и Анел Шувалић најбољом је оценио представу „Ожалошћена породица” *Народног позоришта Републике Српске* из Бањалуке.

KAZALIŠNI DIJALOG DOKUMENTARNOG KARAKTERA

Pišu: Srdjan Vukadinović i Jakov Amidžić

Na Susretima pozorišta / kazališta je postala već tradicija uspostave jedne specifične vrste kreativnog dijaloga sa južnoslavenskom dramatskom i književnom tradicijom. Kazališni dijalog se uspostavlja kroz prikazanja izložbeno dokumentarnog karaktera ostvarenja pojedinih autora, koji konkretnе godine obilježavaju određeni jubilej. Dijalog autora i kazališta, odnosno pozorišta i festivalske publike u Brčkom je strukturiran kroz teatrografske prikaze protagonista i predstava pojedinih autora na kazališnim bosanskohercegovačkim, odnosno južnoslavenskim profesionalnim scenama. Pri tome su ponekad tretirani samo institucionalni teatri, a nerijetko i južnoslavenski kazališni festivali.

U godini kada se održavaju XXXII Susreti pozorišta / kazališta u Brčkom (2015) je devedeset godina Derviša Sušića, osamdeset godina Danila Kiša i Tvratka Kulenovića, vijek Marijana Matkovića i šesdeset godina Isaka Samokvlije. Jubileji su to koji zavređuju ponovo se prisjetiti i aktualizovati i «Teferič», i «Grobnice za Borisa Davidovića», ali i «Istorije bolesti» i «Na kraju puta», kao i «Hanke».

Djela Derviša Sušića (Vlasenica, 1925 – Sarajevo, 1990) su scenski postavljeni u svim bosanskohercegovačkim teatrima, i to: NP Tuzla (13), NP, odnosno BNP Zenica (7), NP Mostar (3), tuzlanskog Teatru Kabare (2) dok je po jedno djelo producirano u narodnim pozorištima u Sarajevu i Banja Luci, kao i u Kamernom teatru 55 i Pozorištu Prijedor.

U produkciji tuzlanskog Narodnog pozorištaigrani su sljedeći komadi Derviša Sušića: „Ja, Danilo“ (sezona 1964/1965), „Ne čekajući Mijata“ (sezona 1965/1966), „Jesenji cvat“ (sezona 1966/1967), „Iliri“ (sezona 1966/1967), „Bujrum“ (sezona 1967/1968), „Njeno veličanstvo štikla“ (sezona 1968/1969), „Veliki vezir“ (sezona 1969/1970), „Baja i drugovi“, (sezona 1971/1972), „Posljednja ljubav Hasana Kaimije“ (sezona 1973/1974), „Ja, Vehab Koluhija“ (sezona 1979/1980), „Posljednja ljubav Hasana Kaimije“ (sezona 1979/1980); „Šehit Bekrija“ (sezona 1981/1982), „Veliki vezir“ (sezona 1996/1997).

Na sceni banjaluckog Narodnog pozorišta Bosanske krajine igran je Sušićev komad „Bujrum“ (sezona 1967/1968), a „Ja Danilo“ (sezona 1963/64) na sceni Pozorišta Prijedor.

Pozornica zeničkog Narodnog pozorišta, odnosno Bosanskog narodnog pozorišta, je bila mjesto na kojem su premijerno izvedeni sljedeći Sušićevi komadi: „Drugarica istorija“ (sezona 1965/1966), „Ja, Danilo“, sezona 1965/1966, „Teferič“ (sezona 1970/1971), „Zvijezda i prijatelji“, sezona 1974/1975), „Hodža Strah“ (sezona 1975/1976), „Pobune“, sezona 1995/1996) i „Nevakat“ (sezona 2007/2008).

U mostarskom Narodnom pozorištu su izvedeni komadi rađeni po Sušićevom djelu: „Ja Danilo“, (sezona 1964/1965),

„Iliri“ (sezona 1967/1968), «Posljednja ljubav Hasana Kaimije», (sezona 2013/2014), dok je «Veliki vezir Mehmed paša Sokolović» (sezona 1981/1982), realiziran u produkciji Narodnog pozorišta Sarajevo.

Pored Narodnog pozorišta u Tuzli još tri komada Derviša Sušića izvedena su na drugim scenama u ovom gradu, i to: „Posljednja ljubav Hasana Kaimije“ (sezona 1998/1999) i „Veliki vezir“ (sezona 2004/2005), u produkciji Teatra Kabare Tuzla, kao i «Teferič» (sezona 2003/2004), u produkciji Bosanskog kulturnog centra iz Tuzle.

Posljednje premijerno izvođenje nekog djela Derviša Sušića u posmatranom periodu, «Teferič», izvedeno je (sezona 2014/2015), u produkciji sarajevskog Kamernog teatra 55. Inače, ova predstava učestvuje u zvaničnom programu XXXII Susreta pozorišta / kazališta u Brčkom, 2015.godine.

Pisao je Deviš Sušić o Bosni i prerogativima države koja je imala «godine sjaja i godine robovanja, veličinu jednog

evropskog kraljevstva i bijedu rasitnjene osmanlijske provincije».

Ulogu Evrope čija se kreatorska radoznalost sve više svodi na turističku, a misao na dnevnu feljtonistiku pati od golema zabluda o Bosni zapazio je i precizno dijagnosicirao Derviš Sušić. Govorio je o mnogim zabludama Evrope kada je Bosna u pitanju, a jedna od ključnih zabluda je ta da Bosna «Orijent na Zapadu». Što je to? - Ja ne znam, isticao je Derviš Sušić. Zato su njegova djela i inscenacije istih svojevrsno slovo o Bosni, o suživotu, o identitetu i o svemu onome što čini složenost koja se zove Bosna i Hercegovina, a koju teško neko ko dođe izvana može pojmiti.

Teatarsko vrijeme Danila Kiša (1935, Subotica – 1989, Pariz) može se mjeriti po djelima koja su inscenirana u teatrima u Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori, Hrvatskoj i Srbiji.

U profesionalnim BH teatrima postavljena su sljedeća Kišova djela: „Elektra“ (sezona 2003/2004), „Drveni sanduk Tomasa Vulfa“ (sezona 2010/2011), u produkciji NP Sarajevo, zatim „Grobnica za Borisa Davidovića“ (sezona 1980/1981), u produkciji NP Zenica, i takođe „Grobnica za Borisa Davidovića“ (sezona 2009/2010), u produkciji Pozorišta Prijedor, koja je učestvovala u zvaničnom programu XXVII Susreta pozorišta / kazališta u Brčkom, 2010. godine.

Scene nekoliko srpskih profesionalnih teatara su bile mjesto na kojima su inscenirana djela Danila Kiša. Najviše komada igrano je u produkciji subotičkog Narodnog pozorišta, i to: „Čudotvorac“ (sezona 1991/1992), „Mansarda“ (sezona 1991/1992), „Otar sam“ (sezona 1991/1992), „Put u Nikaragvu“ (sezona 1991/1992), „Rani jadi“ (sezona 1991/1992), u produkciji Narodnog pozorišta Subotica, kao i komadi „Esterházy“, (sezona 1991/1992), Misa u a-molu, sezona 1991/1992), u produkciji PNMD Subotica.

U Novom Sadu je igrana Kišova „Elektra“ (sezona 2004/2005), u produkciji Srpskog Narodnog Pozorišta, a u Zrenjaninu „Papagaj“ (sezona 1997/1998), u produkciji tamošnjeg Narodnog pozorišta „Toša Jovanović“.

Beogradska publika je mogla da vidi Kišovu „Elektru 69“ (sezona 1968/1969), u produkciji Pozorišta Atelje 212 i predstave „Noć i magla“ (sezona 1987/1988), „Red vožnje Andreasa Sama“ (sezona 2004/2005), u produkciji Jugoslovenskog dramskog pozorišta.

U Crnoj Gori je igrana „Elektra“ (sezona 2000/2001), u produkciji CNP-a, Podgorica, a u Hrvatskoj „Elektra 70.“ (sezona 1970/1971), u produkciji HNK Split.

Literatura je vještački rad – govorio je Danilo Kiš. Ali je zato teatar organska tvorevina bliska čovjekovom biću. Na svijet je Kiš gledao sa pesimizmom. Iz njegovih djela izbjiga i lična drama i tragika života. Vjerovao je da se knjige manje čitaju zato što plaše slabije.

Duboko je potresen Danilo Kiš tragikom koja postoji i zlom, odnosno nasiljem u istoriji, u društvu, u kolektivnom i individualnom iskustvu. Nije autor «Grobnice za Borisa Davidovića» čeznuo previše za mnoštvo čitalaca, ali je druge decenije XXI vijeka, sigurno, jedan od najčitanijih pisaca. Sam je govorio je da je evropski pisac i etnografska rijetnost.

Ako je jezik njegova domovina, kako je naglašavao, veoma dobro se osjećao i u teatru koji je bio njegov dom, iz kojeg po nekada nije znao danima izbivati, kao što je bio slu-

čaj u beogradskom Ateljeu 212, kada je držao najposjećeniju, posebnu neformalnu katedru uma sa Mihizom, Jovanom Čirilovim, Mirom Trailović, Zoranom Radmilovićem, Batom Stojkovićem i drugima.

U godini kada se organizuju XXXII Susreti pozorišta / kazališta u Brčkom, 2015. godine, je 80 godina od rođenja jednog od najvećih živih BH stvaralaca Tvrta Kulenovića (1935 -), čiji se književni opus ne može podvesti samo pod romanesknim ili samo pod dramskim. Naprotiv on je veoma plodan pisac jer u svoj opus uključuje eseistiku, teoriju umjetnosti, o romanе, ali i putopise kao i radio drame.

Jedna predstava po djelu Tvrta Kulenovića, «Istorija bolesti» je izvedena na sceni BNP Zenica u sezoni 2001/2002.

Za teatar, kao i za Susrete pozorišta / kazališta u Brčkom Trvko Kulenović je značajan i kao direktor sarajevskog Narodnog pozorišta (1999. – 2002.). U periodu njegovog upravnikovanja Kućom na Obali premijerno su izvedene sljedeće predstave: „Omer-paša Latas“ Duška Andrića, „Dantonova smrt“ Georga Bihnera, „Proces“ Franca Kafke, „Baš baščaršija“ Miroslava Jančića, Lessingov «Nathan mudri», „Hanka“ Isaka Samokovlije, zatim „Orlando Furioso“ Eduarda Sanguinetia i „U Zvorniku sam ostavio svoje srce“ Abdulaha Sidrana.

U svom cjelokupnom stvaralačkom djelovanju, kako onom spisateljskom, tako i konkretno teatarskom, kao upravnik pozorišta, i član mnogobrojnih žirija, a prije svih onoga na Susretima pozorišta / kazališta u Brčkom, Tvrko Kulenović razvija specifični pogled na daske koje život znače koji, s jedne strane, odlikuje univerzalni ton pogleda i mišljenja, kao čovjeka koji je kroz svijet proputovao svoje djelo, a na drugoj strani sklad i perspektive humanih momenata svakog društva i struktura kazališnog projekta.

Kazališne scene obilježavaju Marijana Matkovića (Karlovac, 1915 – Zagreb, 1985) izvedbama u Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj i Srbiji, kada je u pitanju južnoslavenski prostor

U godini kada je osnovano Narodno pozorište Vrbaske banovine (1930), na njegovo sceni izведен je kuljni Matkovićev komad „Na kraju puta“. Još jednom je ovaj komad premijerno postavljen na BH pozornicama, takođe u Banjoj Luci, u Narodnom pozorištu Bosanske krajine (sezona 1984/1985). Najviše inscenacija Matkovićevi komadi su doživjeli na sceni Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu. Na pozornici hrvatskog nacionalnog teatra igrani su sljedeći Matkovićevi komadi: „Slučaj maturanta Wagnera“ (sezona 1935/1936), „Heraklo“ (sezona 1957/1958), „Ahilova baština“ (sezona 1960/1961), „Ranjena ptica“, (sezona 1965/1966), „Snjegović“ (sezona 1966/1967), „General i njegov lakrdijaš“ (sezona 1969/1970), „Na kraju puta“ (sezona 1984/1985). Komad koji je obilježio cjelokupne kazališne scene Marijana Matkovića „Na kraju puta“, igran je i u HNK Split u sezoni 1957/1958 godine

Srbijanska teatarska publika imala je priliku da vidi inscenacije djela Marijana Matkovića u nekoliko teatara. Tako su predstave „Na kraju puta“ (sezona 1954/1955), „General i njegov lakrdijaš“ (sezona 1970/1971), igrane u produkciji Jugoslavenskog dramskog pozorišta, a „Heraklo“ (sezona 1957/1958), u produkciji Narodnog pozorišta Beograd

Još dva teatra u Srbiji su izvela Matkovićev komad „Na kraju puta“, u tri inscenacije, i to: u sezoni 1960/1961 i sezoni 1981/1982, somborsko Narodno pozorište, a u sezoni 1961/1962, i kragujevački Teatar «Joakim Vujić».

Kazališne scene Marijana Matkovića provjeravaju i preispituju vrijeme koje je u previranju i koje je uvijek blisko i prisutno. Kao da se na scenama gdje se igraju Matkovćevi komadi sve dešava sada i ovog trena. Stvarnost društvenog areala Matković prikazuje izražajnim sredstvima koja su za scenu jako zahvalna i koja srtvaraju izuzetno estetsko, skoro poetsko kazališno djelo.

Južnoslavenske teatarske kuće su producirale i premijerno izvele komade Isaka Samokovlije (1889, Goražde – 1955, Sarajevo) na šest scena.

U produkciji sarajevskog Narodnog pozorišta izvedene su predstave: „Hanka“, (tri puta) sezona 1930/1931, 1931/1932 i 1999/2000, zatim „Plava Jevrejka“ (sezona 1932/1933) i „On je lud“ (sezona 1934/1935).

Zenička publika je vidjela Samokovlijine komade: „Hanka“ (sezona 1965/1966), „Pasha nosača Samuela“ (dva puta), sezona 1966/1967 i 1991/1992) i „Saručin drug“ (sezona 1997/1998), u produkciji NP, odnosno BNP Zenica.

U još tri BH pozorišta su inscenirana djela Isaka Samokovlije, i to: „Hanka“ (sezona 1961/1962), u produkciji Narodnog pozorišta Bosanske krajine Banja Luka i isti komad, „Hanka“, sezona 2006/2007, u produkciji NP Tuzla, kao i „Plava Jevrejka“, sezona 1987/1988), u produkciji Kamernog Teatra 55.

Teatarska publika u Srbiji je vidjela dvije izvedbe „Hanke“, i to u sezoni 1935/1936, u produkciji Pozorišta Sinđelić, Beograd, i u sezoni 1958/1959, u produkciji Pokrajinskog Narodnog pozorišta Priština.

Iako je Isak Samokovlija po vokaciji i kvalitetu djela bio značajniji kao pripovijedač, za koga je Meša Selimović rekao da je “izuzmemli Andrić, najbolji bosanski pripovjedač poslije Kočića”, njegovi dramski tekstovi su puni emocija i strasti za svijet iz koga dolaze njegovi junaci. Zato su gledljivi i teatarska publika ih se uvijek zaželi nanovo vidjeti u nekim bilo klasičnim, bilo modernim inscenacijama.

Svi pet autora i Derviš Sušić, i Danilo Kiš, i Tvrto Kulenović, i Marijan Matković, kao i Isak Samokovlija, veliki su ne samo nacionalni, nego i južnoslavenski stvaraoci. Nekreativno je na bilo koji način govoriti koliko je ko od njih bosanski, hrvatski, srpski ili ini pripadnik nacionalne dramaturgije, što i jeste nesporno. Takođe, deplasirano je govoriti koliko je ko od njih u centru, a koliko je na margini kulturnih i teatarskih zbivanja. Ali se može govoriti o tome koliko je koji od ovih autora poslije devedestih godina XX vijeka zaboravljen, odnosno koliko se ne igra u kazalištima. Najveća nevolja svih stvaralača regionala, bez obzira kojoj sferi djelanja pripadaju je u tome što su svi oni zaboravljeni po mnogo osnova. Međutim, teatar kroz likove Derviša Sušića ili teatar i Tvrto Kulenović ili teatarsko vrijeme i Danilo Kiš, ili kazališne scene Marijana Matkovića, kao i teatarski život spisateljskog dara Isaka Samokovlije traju bez obzira na trenutnu (ne)osjetljivost od strane onih koji vode repertoarske politike za želje doživljavalaca teatarskog čina da vide njihova djela na pozornicama.

Svaka umjetnost čini život ljepšim. Uostalom, kao i svaka umjetnost i kazalište je tu da pokaže ove autore, a događanja na kazališnim daskama približi svima koji imaju interesovanja i želje da život s onu stranu zavjese dožive kao dio svoga bića ili identiteta.

Александар Поповић

БЕЛА КАФА

у режији Милана Нешковића

Народно позориште у Београду | Драма | Сцена „Рођа Лазин“ | Сезона 2014/15.

